

□ *Aliona Orlioglo*

BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ, Lisans Öğrencisi

GAGAUZ BİLMECE- BULMACA

GAGAUZ RİDDLE-PUZZLE

Açan bize gelir dostum.

Evin üstünde yaşeer.

Kurbaaları deredä,

Nicä sızırma yuder.

Lelek

Arkasıüstü yatarken, yok bendän bir da fayda.

Sade duvara dayarsan-aşaa yukarı ayda.

Merdiven

Ardında onun süpürgä,onündä diren.Altında

küpçääz,içında tatlı sütçääz.

İnek

Bir ev dolu uşaklan, açılêêr kapu bıçaklan.

Karpuz, kaun, kabak

Ben onun ardına –o bendän. O benim ardıma

–bän o

Gölgä

Burnuda oturêrız,

Dünneya bakêrız,

Era düşmeyelim deyni,

Kulaklardan tutunêrız

Gözlük

Boyu-postu-İi, kıvrak,

Yazı kışı-Eşil donak

Çam

Beni çokkerä çaarêrlar,

Sade geleyim-kaçêrlar.

Yamur

Bulutçuun boynusunda boncuk dizisi kopmuş.

Yolcaazlar üstü, meydan.... Herersi boncuk dolmuş.

Tolu

Bizim küüyün yanında bir mavi ayna durêr.

Onda sıkça gözal ay, hem yıldızlar bakınêr.

Göl

Çocuk dışarı çıkıp görmüş: Biyaz çarşaf eri örtmüş

Kaar

Diri kilit hırlamış, eşik üstünde yatmış

Köpek

Düüneda var bir beygir, tutmaz onu çilingir.

Kimsey onunä çıkmaz, kimseya o tutulmaz.

Açan o beygir kalkêr, fidannar ondan yannêr.
Denizdâ peydalanarsa-Suları dalgalader.
Lüzgar

Kız kendisi içerdâ, ama pelii dışarıda
Morkva-Havuç

Hergün beni kullanêrlar, çır çıplak
soyundurêrlar. Ama kim bunu yapêr, yaşlarını
akidêr.
Suan

Kardaş kardaşa geler-Obürü ondan kaçêr
Geca hem gündüz

Bir fıçı dolu iki türlü içkiylan
Yumurta

Daya gidâr harapçık,
Daadan gelir ayanda sarı çorapçık
Kuvan

(Uşaklara jurnal Güneşçik Sayı 18)

Gagauz önbili ve boşınançlar

1. Gözün ya da burnun kaşınırsa, ağlayacaksın
2. Sağ avucun kaşınırsa, elinden para çıkacak; sol avcun kaşınırsa, eline para girecektir.
3. İki kişi aynı havlu ile silinirse, kavga edeceklerdir.
4. Sağa kulağın çınılarsa, seni düşünüyorlar.
5. Ekmeği kesmeden önce, alt tarafına bir haç işareti yapmalıdır.
6. Elinden ekmek ya da kaşık düşerse, konuk gelecektir, denir.
7. Çamaşır sabunla ancak pazartesi ve perşembe günleri yıkanır. Başka bir gün yıkamak iyi değildir.
8. İlyazın şimşekten gök gürültüsü işitilince, demir gibi sapasağlam olmak için, herkes kendine demirle vur.
9. Kargalar grup grup uçarak bağırsırlarsa, yağmur yağacaktır
10. Sofradan kalkarken artık parça bırakmak doğru değildir, çünkü kismet bırakıldığına inanılır. Bırakana: 'Kismetini bırakma!' derler. Bırakılan artıklar bir başkasına verilirse, bununla birilikte kismetin de verildiği söylenir.
11. Ekmeği tersine tutmamalıdır.
12. Sabaleyin ilk kez rastladığın adam çalışkansa, işin hayra gidecek; aksi halde şerre gidecektir. Suyla dolu bakraç taşınmasına rastlayan iyilik, bakraçların boş olduğunu görürsen kötülüktür.
13. Yolunu kurt keserse iyidir, kedi ya da tavşan keserse iyi değildir.
14. Tırnaklarda ak lekeler varsa, çok kuzu olacağını gösterir (zengin olacaksın)
15. Bardakta içilmemiş içkileri bırakan kimsenin çocukları 'sümüklü' olacaktır, denir
(Atanas Manov'Gagauzlar Hristiyan Türkleri')

Gagauz yerinin kasabaları ve küüyleri:

Kurçi	Çeşmeköy
Kazakliya	Avdarma
Baurçi	Coltay
Tabak	Haydar
Tatar-Kopça	Tomay
Başköy	Bulgariyka
Vulkanestî	Etuliya
Komrat	Karakurt
Satılık-Hacı Çok-Maydan	Eski-Troyan
Dimitrovka Dezgincä	Çadır-Lunga

Kiriyet-Lunga

Beşalma

Eniköy

Bolboka

Beşgöz

Taşbunar

Kongaz

Vulkaneşt(Gagauz Komunası)

Kaul deresindä durêr. Burada tatar auluymuş. Tatarlar gittiktän sora, burada kurmuşlar koloniyasını gagauzlar, angıları böçmüşlär 1818-dä Dobrucadan. Eski annatmaya görä, 1770-teki cenktän ileri, burası ermeni koloniyasıymış. O cenktän sora ermenilär gitmişler buradan. Vulkaneşt tatar lafı, manası “çok kan” döküldü; sade Türklerin tarafından öldü 20.000 asker. İstoriyada bu düüşä deniler 1770-tä Kaul düşü.

Kongaz(Kagauz Komunası)

Yalpug derenin boyunda, gagauzlar burada erleşmişlär 1811-dä.İlerdän burada Orumbet-Oglunun soyundan tatarların auluymuş, adı Kondaz hem Kongaz, tatar lafı- “durak,stantsiya” .Burada tatar poştacıları durgunarmışlar, Tiginadan Kaula, Reniya hem başka erlerä gidirkän.

Çadır-Lunga

Türk lafı-“çadır, şarta”.çadır adını bu erä vermişlär gagauzlar, angıları göçmüşlär. Burası ozaman Balş(Baluş) boyarın merasıymış. Gagauzlar erleştilär burada, da 1801-dä düzmüşlär bir gözäl klisä, çünkü onar pravoslav hristiannar, hem kurmuşlar Çadır küüyünü. Ama onar arada kiracıymışlar, boyarın çiftçileri, bunun için açan açıldı göçücülerä deyni Bucak(Tatarların gitmesindän sora), gagauzlar geçmişlär oraya da kurmuşlar bir büyük küü, angısının adı Çadır-Lunga,Tigina judetsinda. Gagauzlar gittiktän sora Çadır komunasında erleştilär moldovannar, onar büün da orada yaşêrlar.

Yayıma Hazırlayan: Edanur Sağlam

Gagauz İmecläri

Baa Yapraandan Sarma

Biber Turşusu

Laana Yapraandan Sarma

Bulgur

Gözlemä

Paça

Kabaklı

Suuk Kaurma

Mamaliga

Evdä Yapılmış Ekmek

Lapşa

Gevrek

Kırma

